

Voedsellandschap en Omgevingswet, nieuwe scherpste - Helmer Wieringa

Vanaf 1965 werkt de wetgeving over **ruimtelijke ordening**. We zijn trots op de heldere indeling van Nederland. ‘Het is geen Belgisch rommeltje.’

En toch leverde die ruimtelijke ordening (r.o.) niet altijd de ‘goede ruimtelijke kwaliteit’ op. Naast r.o. moesten aparte milieu- natuur- en waterwetten voor die kwaliteit zorgdragen. Die integratie ging moeizaam.

Die **integratie** wordt gezocht met de Omgevingswet. Al die wetten staan nu in één wet. Op zich is ‘een nietje door alle wetten’ geen oplossing. Kern van de oplossing is dat rijksnormen nu meer lokaal mogen worden ingevuld. Om de goede omgevingskwaliteit te bereiken moet je preciezer dan met een bestemming kunnen sturen op de activiteiten van mensen of bedrijven op die plek. De algemeen geldende rijksregels voor bedrijvigheid zoals emissie of geluid, maar ook type verkeer of landbouw, kun je nu bijsturen naar de gewenste omgevingskwaliteit van een plek. Duur gezegd: de **Omgevingswet gaat het ‘Omgevingssysteem’ verbinden met het ‘bedrijfssysteem’**.

In die oude tijd van ruimtelijke ordening is het landelijk gebied de plek voor agrarische bedrijven. **Principe: Alleen agrarische bedrijven** krijgen ruimte (mogen bouwen) omdat zij gronden nodig hebben. Hobbygebruik en ook neventakken botsen hiermee. Hiermee is voorkomen dat het platteland de plek van goedkope bouwgrond werd – ongeacht de vele ongelukjes of historische gebruiksvormen (zoals ook autosloperrijen). Jarenlang is hierop ingezet en dit principe is nog steeds leidend in alle provinciale omgevingsverordeningen (spelregels voor gemeente). Nieuwe initiatieven ontdekken dit principe - vaak tot hun ergernis want ‘ze doen toch goed’.

Met de Omgevingswet (die uitmondt in gemeentelijke regels via het omgevingsplan – alleen deze regels gelden straks) kan dit verschuiven door meer nadruk op activiteiten (van een bedrijfssysteem).

Voor ‘de landbouw’ betekent dit dat **‘de landbouw’ kan verdwijnen**.

Nu was de r.o. al bezig om de landbouw te sturen, zoals grondgebonden tegenover niet-grondgebonden landbouw (= intensieve landbouw = varkens, pluimvee), en zoals regels voor boomgaarden versus landschapsgroen, en zoals bollengrond en verbod scheuren grasland. Maar in de r.o. (bestemmingsplan) bleef steeds ‘alle landbouw mogelijk tenzij apart geregeld’. Dit mag (niet: moet) veranderen in: ‘alleen type grondgebruik A of productietype B is gewenst/toegestaan’.

De Omgevingswet kan dus in omgevingsplan ‘de landbouw’ vervangen en verfijnen (inperken?) tot voedselproductie of voedsellandschap!

Voor Noord-Holland ligt de aftrap hiertoe in de **provinciale Voedselvisie**. In een vervolgdokument is beschreven hoe voedselproductie (en ook kringloop- en

natuurinclusieve landbouw) kan worden opgepakt in gemeentelijk omgevingsplan. Sommige provinciale spelregels moeten nog meeveranderen.

De gewenste omgevingskwaliteit kun je in het omgevingsplan het beste per gebied vaststellen (gebiedsdoelen). Daarom was de insteek van **gebiedsprogramma's** ook belangrijk.

Echter: de rijksoverheid 'verlamt' het stellen van gebiedsdoelen en het maken van gebiedsafspraken omdat zij **mestregels en regels middelengebruik** landelijk houdt! De ambitie om omgevingskwaliteit en bedrijfskwaliteit voor voedselproductie (de landbouw) te verbinden, wordt onwerkbaar gemaakt omdat je geen aparte regels mag maken voor mest en middelen. Dat schiet niet op als je gezond voedsel, schoon water en bodemecologie als doelen wilt. De gemeenten en lokale bedrijven kunnen dus geen zaken doen. Er is één **uitzondering** ...

Er is één **agrarisch bedrijfssysteem** dat als samenhangend systeem op alle onderdelen **publieksrechtelijk is geregeld**. Het is ook het enige keurmerk ter wereld van alle soorten bedrijfssystemen dat het geheel van bedrijvigheid regelt. Dat is de wetgeving van biologische landbouw of biologisch voedsel. Binnen de EU-landen is dit uniform uitgewerkt en herkenbaar met het groene blaadje. Zo is handel binnen EU mogelijk. Andere keurmerken zoals On the way ..., Beter Leven of Fair Trade, zijn private keurmerken én gaan over een gedeelte van een bedrijf.

Die juridische statuut biedt unieke kans. Als je nu omgevingskwaliteit en bedrijfssysteem in gebiedsafspraken wilt koppelen, waarbij je wel mestgift (incl geen kunstmest) en middelengebruik regelt, is een **koppeling met biologische productie** een effectieve strategie. Immers, je kan eindelijk mest en middelen afspreken, het is juridisch verankerd én de handhaving is direct geregeld. (NB Idem toegestaan bij pacht.)

Kortom, de omgevingswet biedt kansen voor scherpere in voedsellandschappen!

===

NB En belangrijke kracht van de r.o. was 'het afwegen van belangen'. Met de Omgevingswet worden belangen of doelen per plek 'gestapeld': een plan moet dan aan alle doelen voldoen. Bij participatie treedt eenzelfde effect op: de dialoog uit de r.o. is vervangen door het **stapelen** van meningen. Dit laatste voedt onvrede en frustratie.

Gebiedsafspraken kunnen die dialoog weer oppakken.

NB 2 De dialoog kan eveneens met **kunst** worden gevoed. Zoals land art, toneel of tentoonstelling. Zoals www.eetjeuitzicht.nl. Op initiatief van de gemeente Bergen, tot 9 juni 2025: <https://www.kranenburgh.nl/tentoonstelling/147/arne-hendriks-landschap-als-wonderkamer>

===

www.helmerw.nl www.eetjeuitzicht.nl hwieringa@landco.nl